

Duray Miklós koporsója előtt

Még a hetvenes években történt Duray Miklós messzehangzó belépője a helyét kereső nomád nemzedék életébe, így az én életemben is. Ez a belépő a Kutyaszorító című drámai könyve volt Csoóri Sándor költő és politikai villámokat fénylő bevezetőjével. Ezt röptették szét a magyar világban Püski Sándorék New Yorkból, ezt csempésztük barátaimmal Lakitelekről a Kárpát-medencébe, az ellenzéki szélrózsa minden irányába. Ez a könyv csak részben szólt a szlovákiai magyarellenes etnikai tisztogatásról, de Duray Miklós félévszázados, következetes és céltudatos életének vallomások láttelepe is.

Amikor 1978 nyarán Pozsonyban Gálfalvi György marosvásárhelyi író barátommal egy kis kávézóban találkoztunk, akkor már működésbe lendült az általa szervezett és irányított jogvédő hálózat. Duray gyakorlati ember volt, azonnal szervezkedtünk, arra kért, hogy repülőgéppel vigyünk át Kassára Kolár Péteréknek egy köteg frissen stencilezett, a magyar iskolabezárások és összevonások ellen tiltakozó aláírásokat gyűjtő íveket. Így lettünk, aztán így maradtunk évtizedeken át Duray Miklós sokszor egyszemélyes szabadságharcának részesei, társai.

Életének sorsot próbáló történése arra utalnak, hogy makacs ember volt. A geológusként a természet adta terepet járta kitartóan, politikusként majd egészen másfajta terepen kellett járnia. Életműve arról tanúskodik, hogy talán az öröklött és idegeibe mélyen beivódott igazságérzet és magyarság iránti elkötelezettség tette, hogy újabb és újabb kudarcok sem tántorították el a politikától. Sem a zaklató, a környezetét is megfélemlítő megfigyelés és letartóztatás, sem a börtön. Sem az a látszólagos kiszolgáltatottsága az egyéni létnek is, hogy be a börtönbe és ki a börtönből, az mindig azon múltott, hogy a birodalmi központban éppen mi történik, hogy Moszkvában ki volt és ki lett a vezér. Valójában nincs is ebben semmi különös, hiszen a hódoltsági állapot egyenes következmény ez is, akár Szlovákiában, akár Magyarországon vagy másutt.

Mégis van azért különbség, de nem is akármilyen.

Aki a trianoni határokon túl magyarként éli át ugyanazokat a helyzeteket és politikai fordulatokat, annak mindent kétszeresen kellett és kell ma is elszenvednie. Az adott esetben Szlovákia állampolgárként és ugyanakkor kisebbségi magyarként, aki bár őshonos ott, ahol él, de az utódállam politikája szerint mégis idegesítően idegen. Aki ebben a helyzetben erőt és bátorságot mozgósít magából, mások érdekében is, annak nem csak a hódoltsági feltételek ellen kell fellépnie általában, hanem külön magyar jogokért és életlehetőségekért is.

Amit valóban különösnek mondhatunk – legalábbis gyakran hiszékeny voltunkban így éltük meg – az a rendszerváltás következményeiként kialakuló parlamentáris demokráciában, többpártrendszerben, jogállamiságban, vagyis a szabadság szerkezeti feltételeiben átélt csalódás és kiábrándulás. Kiváltképpen a nemzeti lét, a nemzeti identitástudat és

önrendelkezés dolgában. Józan ésszel senki sem várhatott paradicsomi állapotokat a rendszerváltástól, de a fentiek jegyében joggal várhatta a magyarság helyzetének javulását, legalább az önkormányzatiság erejéig a magyarok lakta vagy többségében magyarlakta településeken. E helyett még anyanyelve és nemzeti jelképei használatában is korlátozták.

Csendes, fegyvertelen szabadságharc folyik tehát szerte a Kárpát-medencében a magyarság megmaradásáért. Duray Miklós folyamatos és hosszú több évtizedes küzdelmének ez a magyarázata. A magyarokért való megmaradásnak pedig legfontosabb feltétele a magyar iskolák léte, az anyanyelven való oktatás joga és lehetősége. Természetes hát, hogy ez a szilárd követelmény állt Duray Miklós közéleti szabadságharcának középpontjában. A magyar nyelvű, magyar tudatú népközösség jövőjének ez a záloga. Ez Duray Miklós rendíthetetlen történelmi hagyatéka is.

Fogalmazom és mondom mindezt Lakitelek nevében is. A Bethlen Gábor Alapítvány nevében is, amely 1988-ban a politikai tilalom és tűrés határán az elsők között ismerte el Bethlen Gábor-díjjal Duray Miklós életművét, küzdelmeit.

Fogalmazom és mondom mindezt a kétharmados parlamentünk és kormányzatunk nyugodt politikai erőteréből, amely az Alaptörvényünk biztonsága segítségével a napi gyakorlatban is erősíti mindazt, amit Duray Miklós egykori és mai nomád nemzedéke képviselt, megvalósított és ami az új nemzedékek jelenvaló és jövőbeli felelőssége, lehetősége, kötelezettsége.

Nemzeti jövőnk érdekében is köszönjük példázatos életedet, kedves Miklós! Adj erőt és derűlátó nyugalmat, hogy a fenyegető nagy európai és világi veszedelmek árnyékában, feszültségében, találjuk meg Visegrád értékeit, a magyar-szlovák kapcsolatokban azt az együttélési formát, amely ezen a tájon is történelmi kiegyezéssel valósítja meg több évtizedes céljaidat, aminek lényege: nem csorbul az ember alapvető joga őshonos nyelvéhez, iskolájához, önkormányzatához.

Ezzel a reménnyel búcsúzunk: Isten veled, Miklós!

Isten velünk, Barátaim!

Lezsák Sándor
a Magyar Országgyűlés alelnöke

(Lezsák Sándor, a Magyar Országgyűlés alelnöke búcsúztató beszéde elhangzott: Duray Miklós temetésén, 2023. január 17-én, Losoncon.)